

Foredrag i Oslo Militære Samfund
23. april 2001

"Status i Hæren"

Ved

Generalmajor Roar J. Haugen
Generalinspektøren for Hæren

Formann - Ærede forsamling!

1. Innledning

For to år siden, ved starten av inneværende langtidsperiode, uttalte jeg fra denne talerstolen at "*Hæren er i ferd med å bli noe annet enn det siste Forsvars-kommisjon forutsatte*".

Det har siden vist seg å holde stikk.

Gjennom hele etterkrigstiden har Norge hatt en mobiliseringshær av betydelig omfang, som del av et nasjonalt invasjonforsvar.

Med de budsjetterammer som ligger til grunn for St prp nr 45 er ambisjonen om et invasjonforsvar i realiteten forlatt.

Konsekvensen for Hæren er at den raskt er i ferd med å bli redusert til noe som best kan karakteriseres som en **kompetanseorganisasjon**. Den vil nå bli mindre i volum og den vil få en lavere operativ evne enn noen gang etter krigen. Samtidig er Hæren, gjennom intensjonene i St M nr 38 og påfølgende direktiver, gitt i oppdrag å forberede kapasitet for internasjonal militær innsats av et omfang som krever store ressurser fra vårt nasjonale produksjonsapparat.

Dette til tross sies det i ulike sammenhenger at "**Forsvaret blir bedre**".

En del av min fokus i kveld vil dreie seg om denne tilsynelatende selvmotsigelsen.

Utsagnet **kan** faktisk karakteriseres som *riktig* - i den forstand at "*både kvalitet og reaksjonsevne på de styrkene som blir igjen blir meget god - kanskje bedre enn noensinne hvis man lykkes med å skape forutsigbarhet og stabile rammer*". Men det vi ikke må glemme, er at den Hæren som blir igjen blir for liten til å møte et angrep mot Norge av noe omfang, den vil ha en meget lav stridsutholdenhet, samt at kapasiteten ikke vil være stor nok til å kunne møte et angrep mot geografisk adskilte områder samtidig.

Jeg har registrert innvendinger som at "*Hæren ville vært for liten for den ambisjonen uansett*", eller at "*det er uansett ikke mulig for Norge å holde seg med en Hær stor nok til at et angrep kan stanses eller slås tilbake*".

Det er åpenbart riktig at Norge ikke har økonomisk mulighet til å opprettholde et Forsvar som **i lengden** ville kunne holde stand **alene**. Men dette er en erkjennelse som kan trekkes for langt - og da kan man ende med å trekke konklusjoner som blir feilaktige - ja endog innebærer en betydelig risiko.

Det har aldri, i etterkrigstiden vært tale om et rent nasjonalt invasjonforsvar, utenom Allianserammen. Det er derfor det blir så feilaktig å bruke vår manglende evne til å

kunne stoppe en militær aggresjon alene, som et argument mot en troverdig *Terskelforsvarskapasitet*. *Heller ikke en slik ambisjon synes lenger realistisk med den struktur som de foreslåtte ressursrammene vil gjøre det mulig*. Konsekvensen av en slik "slutning" er at Norge forlater ambisjonen om et Forsvar sterkt nok til å yte så effektiv motstand at våre allierte kunne være sikret nødvendig tid til å komme oss til unnsætning.

Dette er et meget langt - og potensielt farlig - steg.

Det er denne ambisjonen som Norge nå kan være i ferd med å forlate. Hæren, som en viktig del av fellesforsvaret blir etter St prp nr 45s forslag *for liten* til at *stridsutholdenheten* kan sikre alliert hjelp med landstyrker. Dette skjer samtidig som vi, på grunn av våre omfattende styrkereduksjoner, blir mer avhengig av alliert hjelp enn noensinne.

At også de øvrige NATO-landene reduserer sine styrker gjør selvsagt ikke situasjonen noe bedre. Ved fremtidige kriser betyr det økt konkurranse om de gjenværende allierte styrker som gradvis kan bli marginalt i stand til å takle flere konflikter samtidig.

Dermed blir ikke Norges samlede forsvarsevne bedre - noe det er riktig å presisere når man skal beskrive den nye Hæren.

Jeg skal i dette foredraget ta utgangspunkt i de føringer som er gitt i FS 2000 og St prp nr 45, og deretter beskrive de forslag til ny freds- og krigsorganisasjon som Hæren har utarbeidet på bakgrunn av disse føringene.

Spesielt vil jeg ta for meg vårt forslag til organisering av innsatsstyrken for internasjonale oppdrag, populært kalt FIST/H, før jeg avslutningsvis fremlegger en oppdatert personellstatus for Hæren etter at de avgangsstimulerende tiltakene nå har fått virke en tid.

2. Den nye Hæren - med utgangspunkt i St prp nr 45:

Jeg finner grunn til å understreke at Forsvarssjefens innstilling, i likhet med den foreliggende St prp nr 45 **ikke** er noen fagmilitær anbefaling om hvilket militært Forsvar Norge **bør ha**. Begge er økonomisk motiverte forslag til hvordan vi bør innrette vår militære struktur, gitt et flatt Forsvarsbudsjett på 25 mrd indeksregulerte kroner årlig i 20-årsperspektivet.

Bakgrunnen for Stortingsproposisjonen er at Forsvaret er i en sterk ubalanse og *dyp strukturell krise*. Om det hersker det ingen uenighet, og med de reduserte økonomiske rammene har det vært omfattende og vanskelige avveininger, mellom mange ulike hensyn og mangeartede behov.

- Samtlige Forsvarsgrener, samt HV må reduseres. Hærens mobiliseringsstyrke vil trolig bli redusert fra dagens 89 000 til under 30 000 soldater. I dagens tall (89 000) inngår imidlertid også ca 2500 i verksted-/lagersektoren som vil bli overført til Forsvarets logistikkorganisasjon.

Som kjent vil det bli store endringer også i kommandostrukturen. Denne oversikten viser de ledd som tilhører Hæren, eller hvor Hæren vil være tungt representert.

- *Hærens 4 Distriktskommandoer skal nedlegges, det samme skal de 14 Territorielle*

Regimentene.

- *Hæren vil isteden være tungt representert ved de 2 nye LDKene - (markert med blått) - og de 8 FDIene (markert med gult).*

- De nye LDKene og FDIene har rent operative funksjoner. Det vil i praksis si at Hæren fjerner ett kommandonivå fra styrkeproduksjonslinjen.

Ved siden av fredsorganisasjonen er selvsagt **styrkestrukturen** det som fanger størst interesse.

Dette er en beskrivelse av den mobile delen av strukturen med markering av de hovedelementer som er utledet av proposisjonen.

- *En mobil divisjonskommando (6. DivKdo) bestående av to brigader og divisjonstropper - inklusive blant annet divisjonsartilleri, sambands- oppklarings- og jegeravdelinger. En av brigadene vil være en utdannings-brigade, mens den andre vil være en taktisk mobiliseringsbrigade. Disse styrkene skal være utgangsdiskonert i Indre Troms.*
- *Videre, Hærens bidrag til Forsvarets Innsatsstyrke, som skal være organisert innenfor en brigaderamme (FIST/H). Styrken skal også være ansvarlig for den administrative oppfølgingen av styrker, observatører og stabspersonell som er deployert. Det er det samme ansvar som DKØ ivaretar i dag.*
- *I tillegg kommer våre fredsoperative avdelinger som Hans Majestet Kongens Garde, Grensevaktene i Sør-Varanger, Hærens Jegerkommando, videre - inntil 20 selvstendige mobile feltkompanier til Territorialforsvaret samt nasjonale støtteelementer og avdelinger for støtte til allierte forsterkninger, dvs Host nation support.*

Langtidsproposisjonens innhold samt budsjettforutsetningene er lagt til grunn for HSTs foreløpige arbeid inntil de endelige beslutningene foreligger. Den konkrete innretningen er Hæren gitt handlefrihet til selv å utforme. Jeg vil komme tilbake til hvordan Hæren har foreslått å organisere seg i detalj, men først en kommentar til de forslag som St prp nr 45 gir vedrørende **styrkeproduksjonen**.

Hærens fredsvirksomhet er i prinsippet fordelt mellom Nord- og Sør-Norge i to geografisk konsentrerte områder:

Det innebærer at avdelingsutdannelsen skjer i brigade- og divisjonsrammen i Indre Troms. Fagutdannelsen og sluttforberedelsen for avdelinger som skal ut i internasjonale operasjoner i hovedsak skjer ved Hærens utdannings- og kompetansesentra lokalisert til det sentrale Østlandsområdet.

Denne konsentrasjonen av virksomhet er et av de viktigste virkemidler vi har for å omstille fredsdriften til realistiske rammer. I mange år har det vært overskuddskapasitet i infrastrukturen. Den radikale reduksjonen og konsentrasjonen som nå er foreslått anses derfor helt nødvendig for å kunne lykkes med omstillingen.

En annen viktig faktor er at synergieffekten av de integrerte fagmiljøene som f eks Kampinspektoratet forventes å bli betydelig. Dette gjelder ikke bare ut fra rent økonomiske kriterier, men også når det gjelder tekniske og operative kvaliteter.

Viktigst i dette bildet er *Østerdalen Garnison*, bestående av leirer i samme geografiske nærhet, samt *Regionfelt Østlandet* som vil bli helt avgjørende for Hærens trenings- og øvingsvirksomhet i kjerneområdet på Østlandet. Rena leir er allerede i dag ett av verdens mest moderne militære treningsanlegg. Når Hærens Taktiske Treningssenter står ferdig til bruk om 2-3 år vil Hæren disponere et meget tidsmessig simulator treningsanlegg. Dette anlegget er dog avhengig av RØ's målbaner og øvingsfelter i umiddelbar nærhet av garnisonen for å kunne videreføre treningen i fullt avdelingsforband med skarp ammunisjon. Ikke minst vil dette være avgjørende viktig for avdelingene som forberedes for internasjonal innsats.

St prp nr 45 fastslår at **Avdelingsutdanningen i Nord-Norge** skal skje etter følgende modell:

- *6. divisjon skal ha koordineringsansvar for utdanning, trening og øving av Hæravdelinger i Troms, herunder Utdanningsbrigaden i Indre Troms og jegerutdanningen ved GP.*
- *Produksjon av oppfølgingsstyrkene til FIST/H skal også skje i Nord-Norge.*
- *Ett LVbtt utdannes i Heggelia under faglig styring av Luftforsvaret (GIL), i tråd med tidligere beslutning om et samordnet luftvern.*
- *Grunnutdanning til tjenesten ved den Norsk-Russiske grensen lokaliseres fortsatt til Garnisonen i Syd-Varanger på Høybukta.*

Også i Sør-Norge legges det opp til betydelige endringer og sammenslåinger. Hærens tidligere inndeling i 9 inspektorater forlates, og slås sammen til 3 større inspektorater.

- **Hærens Kampinspektorat** vil bestå av det tidligere Infanteri-, kavaleri-, artilleri- og ingeniørinspektoratet. Kampinspektoratet skal etter planen fordeles på Rena leir og Terningmoen, i det som allerede omtales som *Østerdalen Garnison*. Inspektoratet skal være etablert innen 2005. Dette er i korthet hva St prp 45 sier om fremtidig Kamp-UKS. Hærstaben nedsatte høsten 2000 en arbeidsgruppe ledet av Kavaleriinspektøren, med det mandat å utarbeide et forslag til organisasjon for Kampinspektoratet.
- Et **K2IS-Inspektorat** er foreslått lokalisert til Jørstadmoen, og slik det ser ut pr dd vil dette i all hovedsak bli en videreføring av hovedtrekkene i dagens organisasjon.
- Et **Logistikk-inspektorat** er foreslått lagt til Sessvollmoen. Hoveddelen av dette inspektoratet vil utgjøres av dagens Tren-inspektorat, sammen med de våpentekniske tjenester som foreslås overført fra Helgelandsmoen. Her er det også foreslått å gjennomføre fellesutdanning så som Forsvarets MP-skole og en felles vognførerutdanning. En egen gruppe, under ledelse av Treninspektøren arbeider med detaljeringen.

Når det gjelder sanitetssektoren, har FSJ iverksatt en prosess med sikte på samordning av Forsvarets sanitetsfaglige ressurser i et MUKS på Sessvollmoen.

Det som da gjenstår av Hærens fredsproduksjon er **Hans Majestet Kongens Garde** og **Grensevakten**. For **HMKG** er det anbefalt å innføre gjennomgående tjeneste.

Dette innebærer at Agder regiment/Utdanningsavdelingen på Evjemoen kan nedlegges.

Hærens skoler vil også gjennomgå betydelige endringer. **Krigsskolen** vil forbli i Oslo, mens **Befalsskolene** skal lokaliseres til de 3 UKSene. Utdanningen av utskrevet befall er dels foreslått lagt til de samme UKSene, dels til andre garnisoner avhengig av kapasitet og personellressurser. Her gjenstår flere avklaringer, men det går i retning av en felles, grunnleggende basisutdannelse, deretter linjedeling.

HFS nedlegges, men ved skolens lokaler på Fredriksten Festning i Halden legges det opp til fortsatt virksomhet som en avdeling under den nye Forsvarets forvaltningsskole som en del av Forsvarets skolesenter Akershus festning (FFS/FSAF).

3. Den nye Hæren - Hærstabens arbeide i forlengelsen av St prp nr 45:

Forsvarets behov for en *omfattende, målrettet* og *snarlig* omorganisering er, som allerede påpekt, prekært! Vi må bare erkjenne at forrige større runde med omstilling av Forsvaret ikke var udelt vellykket. Ambisiøse, og egentlig gode planer for omstillingen ble utarbeidet - men kombinert med stadige endringer i oppgavespekteret og ressursvikt ble ubalansen i stedet forsterket og omstillingen skadelidende .

Erfaringene fra 90-tallet taler sitt tydelige språk: Forsvaret makter ikke en så stor omstilling uten:

1. En sterk, koordinert og målrettet ledelse fra topp til bunn i organisasjonen - gjennom *hele prosessen*,
2. En dedikert gruppe av offiserer som gjennom et eget prosjekt har som hovedoppgave å holde tak i omstillingsprosessen,
3. Styrket evne og handlingsrom til å omsette gode planer i praksis,
4. En sterk vilje hos **alle sjefer** i organisasjonen til å fokusere på omstillingen, fremfor å forsøke å opprettholde virksomheten etter et "*business-as-usual*"-prinsipp.
5. Ekstra ressurser til omstilling, dersom den skal skje parallelt med prioritert ordinær virksomhet, om enn tilpasset.
6. Oppgavene må reduseres. Nye, og kostnadsdrivende oppgaver må unngås i den mest kritiske fasen. Dette har vist seg meget vanskelig å oppnå, men anses helt nødvendig !

Jeg nedsatte ved årsskiftet en egen prosjektgruppe med bred forankring i Hæren som fikk i oppdrag å lede arbeidet med å utvikle et planleggingsgrunnlag for Hærens omstilling i perioden 2001-2005.

Dette har vist seg å være svært formålstjenlig for å kunne være på forskudd i planleggingen, samt for å forberede hele organisasjonen på de omfattende omstillingsoppgavene som ligger foran oss.

Arbeidet er nøye koordinert med ARGUSs arbeide til støtte for Forsvarssjefen i omstillingsprosessen. En effektiv omstilling i perioden 2002-2005 innebærer at mye planarbeid og forberedelser må gjøres i løpet av 2001. Dette inkluderer også krigsorganisasjonen, herunder arbeidet med KOPer. **Milepælsplanen** foreligger i utkastets form og vil bli et vesentlig element i Planleggingsgrunnlaget. Det legges opp

til et omfattende parallelt arbeid på sentralt, regionalt og lokalt nivå.

Prinsippet som skal følges fremgår av denne skissen:

Alternativet til en parallell prosess er en seriell planlegging. Det vil imidlertid ta alt for lang tid og gjøre det vanskelig, for ikke å si umulig, å nå Forsvarssjefens ambisjon om en hurtig og kraftfull omstilling.

Denne omstillingstakten står jeg fast ved. Det er uakseptabelt å planlegge med å være i bakkant av de ambisjoner som er gitt! Jeg forutsetter at samtlige av Hærens sjefer gjør sitt til at omstillingen av Hæren skjer så raskt og dynamisk som intensjonen tilsier.

4. Den nye Hæren: Hær 2010, samt Forsvarets Innsatsstyrke/Hær.

FS 2000 ga, som jeg har vært inne på, Hæren handlefrihet til selv å utforme et forslag til ny struktur. Senere har St prp nr 45 gitt føringer på et overordnet nivå for hvordan den Nye Hæren skal utformes.

Prosjekt "**Hær 2010**" ble nedsatt høsten 2000. Prosjektet tok utgangspunkt i *Forsvarsstudien 2000 (FS2000)*, *Forsvarspolitisk Utvalg (FPU)*, *Stortingsmelding 38*, samt *Forsvarets Fellesoperative doktrine (FFOD)*.

Arbeidet har vært ledet av en egen prosjektorganisasjon, med representanter fra de to Forsvarskommandoer, Forsvarets stabsskole, 6. Divisjon, Hærens våpeninspektører og Forsvarets Forskningsinstitutt. Prosjekt Hær 2010 har arbeidet gjennom en kombinasjon av en konseptgruppe og egne undergrupper innenfor:

- *feltetterretning og operasjoner på dypet (FE & OPD)*,
- *logistikk*,
- *internasjonal virksomhet*,
- *materiell og*
- *økonomi*.

Målsettingen har vært å komme frem til en optimal krigsorganisasjon basert på de økonomiske rammene for investeringer og drift i hh t FS 2000, samt produksjon til internasjonale operasjoner. Det avgjørende har vært å bevare kompetanse innen de forskjellige nivåene i organisasjonen.

Prosjektets vurdering av oppgaver og ambisjoner i styringsgrunnlaget:

Grunnlagsdokumentene har til dels ulike ambisjoner og føringer. Dette leder etter prosjektets syn til en entydig konklusjon:

Selv med de begrensede ambisjoner som legges til grunn for Hærens fremtidige struktur og oppgaver, er det ikke samsvar mellom disse og de økonomiske rammer.

I erkjennelsen av at Hæren ikke ser mulighet for å videreføre en struktur med tilstrekkelig operativ utholdenhet og kapasitet, utarbeidet prosjektet en prioritetsrekkefølge som grunnlag:

- 1) Kompetanse. Som uansett utvikling vil være en avgjørende faktor
- 2) Internasjonale forpliktelser, dvs oppfølging av intensjonene knyttet til Stm 38.

- 3) Strukturalanse. Som igjen er en forutsetning for kompetanseutviklingen.
- 4) Operativ evne, dvs i praksis volum og utholdenhet.

Når kompetanse er gitt høyeste prioritet, skyldes dette at uten kompetanse er alt annet enten umulig eller av underordnet betydning. Våpen og materiell blir irrelevant uten kompetanse på å bruke det, og trening og utdanning er kun mulig gjennom et kompetent korps av befal og spesialister. Å erverve kompetanse tar også desidert lengst tid, og er umulig uten et "øvingsapparat" i form av adekvate avdelinger.

Prosjektet anbefalte derfor følgende organisering av Hærens mobile struktur *for perioden frem til 2005*:

Ut fra denne plansjen vil altså den mobile felthæren i fremtiden bestå av:

- *en mobil divisjonskommando med tilhørende ledelselementer (en sambandsbataljon og ett MP-kompani),*
- *EN selvstendig, mekanisert- og EN taktisk infanteribrigade, samt:*
- *FIST/H i en mekanisert brigaderamme,*
- *ett artilleriregiment og ett jegerregiment med kapasiteter for innhenting av informasjon, teknisk etterretning og strid på dypet,*
- *en luftvern bataljon,*
- *en ingeniørbataljon,*
- *en logistikkbataljon og*
- *en sanitetsbataljon,*

De to mekaniserte brigadene foreslås i prinsippet å være likt organisert, og teller i underkant av 4.000 mann. Det er lagt vekt på flere og mindre kampanheter, for å sikre høyt tempo og fleksibilitet.

Det vil være en struktur som gir maksimal ildkraft og beskyttelse, noe som har sammenheng med behovet både i den nasjonale strukturen og innsatsstyrken til internasjonale operasjoner.

Oppsummering - Hær 2010:

Det ligger i sakens natur at utformingen av den fremtidige Hæren engasjerer mange, noe jeg ser på som positivt så lenge dette er diskusjoner som føres underveis i prosessen. Det har da også vært ført mange og grundige diskusjoner underveis, og når Hærens anbefalte struktur nå foreligger, er jeg rimelig komfortabel med forankringen i organisasjonen.

Jeg skal oppsummere min gjennomgang ved å fremheve 7 grunner til at vi, inntil videre bør holde fast ved dette forslaget:

- 1) det er en helhetlig og gjennomarbeidet struktur.**
- 2) det er en fremtidsrettet løsning, som gir stor handlefrihet**
- 3) forankringen i organisasjonen er tilstrekkelig.**
- 4) strukturen er operativt anvendelig.**
- 5) den er økonomisk realiserbar.**
- 6) den er praktisk gjennomførbar og**
- 7) den sikrer, etter mitt syn den beste utnyttelsen av kvaliteten i arven.**

5. Forsvarets Innsatsstyrke - Hær:

Så vil jeg gå over til Forsvarets Innsatsstyrke/Hær - FIST/H. Jeg innledet med å betone den betydelige vekt som legges på internasjonale oppgaver fremover. St prp nr 45 sier følgende om hvilke komponenter denne skal bestå av:

- En **Hurtig reaksjonsstyrke**: Delvis vervet, mekanisert og robust utrykningsstyrke (operativ fra sommeren 2003). Styrken skal ivareta høy beredskap på en fullgod måte, og tilfredsstillende NATOs krav til hurtige reaksjonsstyrker.
- En **Forsterkningsstyrke**: I St prp 45 beskrevet som "robuste styrker på beredskap" for å forsterke forannevnte styrker. (Operativ fra senest 2005).
- En **Reaksjons- og oppfølgingsstyrke**: Denne skal ikke ha beredskap eller reaksjonsevne når vi deltar i et løpende engasjement. Styrken skal normalt ivareta Hærens forpliktelser under en pågående operasjon. Normalt vil kontingentstiden bli på 12 måneder, men med muligheter til andre inndelinger dersom spesielle forhold gjør det nødvendig. (f eks. 6 + 6). (Styrken er planlagt operativ fra sommeren 2002).

Hærstaben startet høsten 2000 arbeidet med å komme frem til den best egnede strukturen ut fra disse føringene. Underveis har våpeninspektørene deltatt i arbeidet.

Totalt omfatter FIST/H en styrkestruktur på inntil 2200 personer, dvs i antall hoder en forholdsvis liten del av den samlede struktur som blir i underkant av 30 000.

Ledelselementet, samt **støtteelementene** har begge inntil 30 dagers reaksjons-tid. Disse består av henholdsvis:

- *Norsk kontingentsjef med stab*
- *Sambandskompani*
- *Etterretning og Sikkerhetseskadron*
- *Militærpolititropp*
- *Transportkontrollgruppe*

Den Hurtige Reaksjonsstyrken er en delvis stående styrke med et kampelement som skal videreføre navnet "**Telemark Bataljon**". Den skal ha inntil 10 dagers reaksjonstid og er planlagt å skulle bestå av ca 175 befall og 300 vervede - til sammen ca 475. Denne styrken består av:

- *Bataljonsstab*
- *Pansret oppklaringstropp*
- *Mekanisert infanterikompani*
- *Stridsvogneskadron*
- *Pansret Ingeniørkompani*
- *Stabs-/Støttekompani med sanitets- og BK-tropp.*

Om denne styrken kan det videre sies at den er liten, men blir kvalitativt meget bra. Styrken er sammensatt på denne måten for å kunne delta i hele oppgavespekteret. Den er derfor utstyrt med vårt mest moderne pansrede materiell: LEO 2A4, som nylig er besluttet anskaffet samt SPV CV 9030 som allerede er levert.

Forsterkningsstyrken, har inntil 30 dagers reaksjonstid og består av inntil 400 befal og mannskaper. I tillegg kommer **Reaksjons- og Oppfølgingsstyrken** på inntil 1100, disse har 90 dagers reaksjonstid når vi ikke har styrker deployert:

Oppsummering - status:

Status er at kadreorganisasjonen er tilsatt, og skal være på plass pr 1 august i år, i første omgang ved staben i DKØ på Aker gård og senere i Rena leir. Hæren er i rute med forberedelsene til denne styrkeetableringen.

Min oppsummering er at dette kommer til å bli styrker med meget høy kvalitet, med høy reaksjonsevne for innsats både hjemme og ute. Dette er styrker som vil by på en svært utfordrende og givende tjeneste og ha stor betydning for Hæren og Forsvaret.

6. Personellsituasjonen i Hæren i lys av avgangsstimulerende tiltak:

Så til personellsituasjonen. Det er enighet om at Forsvaret etter hvert er blitt topptungt, og at vi har utviklet oss i retning av en skjev fordeling mellom det antall som bedriver troppeutdanning og det antallet som jobber i staber og administrative funksjoner. En total nedskjæring i størrelsesorden 5 000 årsverk ble ansett som nødvendig for å nå målet om 2 milliarder innspar i årlige driftskostnader. En så omfattende personellreduksjon er ikke mulig uten økonomiske incentiver. En rekke ulike avgangsstimulerende tiltak er tilbudt, og disse har vist seg å være effektive selv om vi ennå ikke er i mål.

Status pr dd i Hæren er som følger:

Vi ser at pr 27 mars har totalt 801 befal søkt om tiltak. Av disse er i alt 622 innvilget. Hærens andel av sivile er 244. Til sammen utgjør dette 866 ansatte som i henhold til allerede inngåtte avtaler vil avslutte sitt ansettelsesforhold i løpet av det nærmeste året.

Her vil jeg dog presisere at dette kommer på toppen av de nesten 2 000 stillinger som Hæren har redusert organisasjonen med siden 1992.

Om vi tar et blick på aldersfordelingen på yrkesbefal, ser vi at:

-den ser bra ut, med en stor overvekt i aldersgruppen over 53 år. Dette er en relativt gunstig fordeling.

Vi kan også se på status for den enkelte troppeart:

Vi ser da at avgangen ikke viser dramatik for noen enkelt troppeart. Søknaden og avgangen er rimelig jevnt fordelt.

Oppsummering:

Som en foreløpig oppsummering på dette feltet, ser det ut til at Hæren kan nå målsettingen i volum. Aldersstrukturen ser bra ut, det samme til en viss grad for gradsstrukturen.

To forhold gir grunn til bekymring:

- For det første mister Hæren, i likhet med de andre Forsvarsgrenene, flere av våre kvinnelige kolleger enn jeg liker. Det er nok flere og ulike grunner til dette, og dette vil vi følge opp i tiden som kommer ved bl a å henvende oss til dem som har takket ja til tiltakene.
- For det andre *mister* vi en god del personell som kommer inn under kategorien kritisk kompetanse, selv om vi avslår søknadene om økonomisk

kompensasjon. Når et fagmiljø kun består av et par, eller en håndfull, offiserer sier det seg selv at man er meget utsatt. Typisk oppstår dette når et UKS foreslås flyttet til et annet geografisk område.

Men i sum kan jeg vanskelig se at vi kunne gjort dette særlig annerledes: Hæren MÅ, i likhet med Forsvaret for øvrig få vesentlig færre ansatte, og har derfor valgt å være relativt liberale med å innvilge søknader om å slutte mot vederlag - selv der vi helst skulle sett at søkeren ble med oss videre.

Den store utfordringen som vi ser allerede i dag, er at selve omstillingsarbeidet er meget arbeidskrevende! Det krever mange årsverk, og alt dette "ekstra" personellet har vi selvsagt ikke: alt arbeidet må gjøres av de samme staber og av de samme avdelinger. Merarbeid er også et spørsmål om ressurser, foruten at omstilling krever ekstra ressurser til infrastrukturtilpasning og selve omrokkeringen. Forutsetningsvis blir det en betydelig mer rasjonell og økonomisk struktur å gå videre med når omstillingen er gjennomført - men de ekstra omstillingsmidlene som trengs for å komme frem til en slik struktur har vi ikke i pr i dag!

7. Oppsummering

Norge har forlatt ambisjonen om et invasjonforsvar. Jeg innledet med å bruke uttrykket "kompetanseorganisasjon" om den Hærstruktur som blir igjen.

Dette begrepet henspeiler på fire forhold:

- *For det første at den gjenværende krigsstrukturen blir for liten til å takle en større eller flere begrensede utfordringer samtidig.*
- *For det andre at den gjenværende krigsstrukturen er for liten til at Norge vil ha tilstrekkelig margin av Hærkapasitet til nasjonalt bruk, dersom vi deltar i et større engasjement internasjonalt og vi samtidig utsettes for militært press nasjonalt uten at uteengasjementet kan avbrytes i tide.*
- *For det tredje at den gjenværende fredsstrukturen er tilstrekkelig til å motta og å trene et visst volum av mannskaper årlig,*
- *For det fjerde at den gjenværende fredsstrukturen i Hæren blir i stand til å produsere avdelingskompetanse opp til og med divisjonsnivå for et begrenset antall befal og spesialister, men uten at Norge dermed kan sies å ha en operativ Hær på det samme nivået (divisjon).*

Det er tidvis rettet kritikk mot Forsvaret for at vi etter sigende ikke har klargjort hva slags Forsvar Norge bør ha, og konsekvensene av St prp 45s forslag.

Det har hele tiden vært oppfatningen i Forsvarets ledelse at dette er forhold vi har besvart. For enkelthets skyld har vi ofte vist til St Meld nr 22, som de facto beskriver det militære Forsvar som Norge bør ha - gitt et akseptabelt Terskelforsvarsnivå.

Samtidig er det fra Forsvarsledelsen erkjent at en anti-invasjonsambisjon er det formålsløst å dvele mer ved: dette ville avkrevet ressurser hinsides det oppnåelige.

Om vi tar et tilbakeblikk på de diskusjonene som har vært ført siden murens fall for drøyt ti år siden, er bildet etter min mening klart. For Hærens del har budskapet gjennom hele 90-tallet vært konsistent:

6 brigader, hvorav tre organisert i en operativ divisjon, ville utgjort en Hær med et volum og med en kapasitet og kvalitet som hadde sikret Norge en god terskel mot et

eventuelt angrep. Dette selvsagt som et ledd i et nasjonalt, balansert Forsvar med begrenset invasjonforsvar som ambisjon.

Vi innser at dette ikke lenger er en realistisk ambisjon. Det neste, som derfor hele tiden har vært understreket fra Hærens side er at **Det operative behovet for Hæren, med terskelforsvar som ambisjon, er på minimum 4 brigader. Dette gjelder spesielt hvis deler av styrken er bundet til et pågående engasjement i utlandet og ikke kan frigjøres.**

Blir Hæren mindre enn dette, blir manøverevne, ildkraft og stridsutholdenhet marginal til å utføre de oppgaver som fagmilitært tilligger det mobile Landforsvaret.

En struktur lavere enn 4 brigader medfører også at manglende volum i seg selv skaper store problemer. Eksempelvis får Hæren vanskeligheter med å sikre sin egen manøver, den vil også få problemer med å forhindre at den blir omgått.

Tiden tillater ikke å gå nærmere inn på detaljer i det resonnementet som er ført i forbindelse med det såkalte knekkpunktet på 4 brigader, men det har vært en del av underlaget til FD og har også blitt gjort tilgjengelig for Forsvarskomiteen på anmodning.

Realitetene i St prp nr 45 er imidlertid et forslag på 2-3 brigader innenfor en stipulert investeringsramme på 22 mrd kr i 20-årsperspektivet. Det ligger da også som nevnt til grunn for det strukturarbeidet som pågår, og Hæren vil lojalt forholde seg til dette inntil noe annet eventuelt er besluttet.

Prioriteringer ved eventuelle økninger av rammene har også vært et tema i det siste. Forsvarssjefen presiserte i sin kronikk i Aftenposten onsdag 18 april at Forsvaret **ikke** må pålegges å utforme avdelinger eller anskaffe materiell som det ikke er økonomi til. Dette særdeles viktige prinsippet var også et gjennomgående budskap i foredraget holdt av Direktøren for FFI her i Oslo Militære Samfund den 2. april.

Hæren må derfor uten tvil prioritere å gjøre de gjenværende brigader operativt mer robuste. Dette er spesielt viktig, siden brigadene delvis er innrettet ut fra prioriteringen av kompetanseproduksjon og ikke utelukkende de operative behov.

Når alt dette er sagt, vil jeg bruke noen ord på å berømme samtlige av mine medarbeidere i Hæren. Vi har et svært dyktig, lojalt og motivert personellkorps, som har vært gjennom et turbulent tiår med mye usikkerhet, mye frustrasjon og mange skuffelser. Like fullt er gåpå-humøret intakt, og samtlige som blir med oss videre er drevet av *ett ønske*: en troverdige og omstrukturert organisasjon, realistiske oppdrag og tilstrekkelige ressurser for gjennomføringen av viktige oppgaver for landet hjemme som ute.

Fra Hærens side føler jeg at vi, i denne prosessen, har gjort jobben vår! Vi har gjennom grundig og omfattende stabsarbeid, og gjennom innsatsen i arbeidsgruppene utarbeidet realistiske forslag til løsninger, som alle er tilpasset de rammer vi ser ut til å få.

Jeg ønsker derfor å avslutte som jeg innledet: Vi må i omstillings-diskusjonene holde fast ved to tanker samtidig.

To tanker som kan synes paradoksale og selvmotsigende - men som ikke er det:

- *Jeg har som Generalinspektør for Hæren sterke innvendinger mot den Hærstrukturen som nå ser ut til å bli vedtatt. Den er for liten, og den har ikke ressurser til den væpning og den utrustning som jeg anser nødvendig. Jeg har derfor brukt en del tid her i kveld på å poengtere de begrensninger som ligger i en så liten struktur.*
  - *Samtidig har jeg understreket det jeg oppriktig mener: at for dem som blir igjen av befal og sivile medarbeidere vil Hæren også i årene som kommer være en god og utfordrende arbeidsplass. De soldater, befal og avdelinger vi utdanner vil derfor ha meget høy kvalitet.*
-

- *Det avrunder denne gjennomgangen av status og utfordringer for Hæren.*
- *Norge får det Forsvaret og den Hæren vi velger å sette av midler til - vår jobb er å gjøre det beste ut av de ressurser vi har og får.*
- *Den jobben skal vi gjøre!*
- *Takk for oppmerksomheten!*